

socialdemokrati i årene efter 1915 frem til dannelsen af det svenske kommunistparti. Denne splittelse gik langt dybere i Sverige end i Danmark, blandt andet ved også at påvirke fagforeningernes forhold til socialdemokratiet. Nogle af de største fagforeninger i Göteborg forlod for kortere eller længere tid arbejderkommunens fællesskab med socialdemokratiet, de fleste tilsyneladende uden at nære egentlig sympati for de nydannede venstresocialistiske og senere kommunistiske partier, men snarere fordi arbejderne ønskede, at fagforeningerne ikke skulle engagere sig partipolitisk. IEs opfattelse er, at arbejderne følte lede ved striden, hvilket dog ikke forhindrede de samme arbejdere i på det politiske plan i ret stort tal at tilslutte sig de nye retninger.

Bogens tekst er suppleret med et omfattende statistisk materiale, overvejende til belysning af de lokale valg, og fremstillingen er trods sit ringe kvantitative omfang meget oplysende, fordi IE har evne til på få sider at give en koncentreret gennemgang af et langt udviklingsforløb, uden at vigtige nuancer går tabt. Det lykkes hele tiden i korte rids at placere den lokale udvikling i en landspolitisk sammenhæng. For at få det fulde udbytte af fremstillingen kræves dog et betydeligt forhåndskendskab til svensk historie og specielt arbejderbevægelsens udvikling. IE meddeler i bogen et omfattende faktuel stof, men den udmærker sig ikke ved særligt interessante problemstillinger eller et analytisk højt niveau.

NIELS FINN CHRISTIANSEN

REINHARD WITTRAM: Studien zum Selbstverständnis des 1. und 2. Kabinetts der russischen Provisorischen Regierung (März bis Juli 1917). Abhandlungen der Akademie der Wissenschaften in Göttingen. Philologisch-Historische Klasse. Dritte Folge Nr. 78. Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 1971. 158 s. DM 28.-.

Med Wittrams skrift er der ydet endnu et bidrag til den i de senere år hastigt voksende litteratur om Den russiske provisoriske regerings historie, dvs. om perioden mellem zarismens fald og bolsjevismens etablering i Rusland. Som regel dominerer jo såvel de sejrendes historieopfattelse som de historiske arbejder om sejrherrene, ja en historiker som E. H. Carr vil gå så vidt som til at hævde, at tabernes historie er irrelevant og uinteressant, et historiesyn der også dybt præger hans store værk *The Bolshevik Revolution*. Denne opfattelse synes dog i disse år at blive modsagt, i øvrigt også af sovjetiske historikere, hvoraf især Burdžalov, Volobuev og Vasjukov må fremhæves for deres værker om perioden mellem februar og oktober 1917. Blandt vestlige forskere må især peges på Ferro, Geyer, Katkov og Wade.

Wittram fremhæver selv sit begrænsede kildemateriale, som i det væsentlige består af memoarer, trykte kildesamlinger og samtidigt russisk avisstof; han har ikke haft adgang til sovjetiske arkiver, men har derimod besøgt adskillige svenske og finske arkiver og biblioteker, hvor han bl.a. har gennemgået den svenske diplomatiske korrespondance fra Rusland i året 1917. Iflg. skriftets titel har W. især villet kaste lys over de to første provisoriske kabinetteres »selvførelse«; dette sker ved dels at undersøge det, W. kalder kabinetternes

»sociale profil og politiske kurs«, dels ved i et separat afsnit at behandle det baltiske problem for Den provisoriske regering.

W. advarer imod ukritisk at overføre gængse politisk/historiske begreber fra Vesteuropa til russiske forhold og fremhæver bl.a. den russiske *intelligencija* som et fænomen, hvis lige ikke fandtes i Vesteuropa. Mange af de ledende personer i såvel Den provisoriske regering som i rådsbevægelsen var netop *intelligenty*, dvs. følede sig åndeligt beslægtede, men stammende fra vidt forskellige sociale miljøer og med forskellige politiske anskuelser. W. afviser en statistisk fordeling af ministrene efter standskendetegn som lidet frugtbar: ingen af dem var repræsentanter for interessegrupper eller exponenter for en bestemt klasse, men de udgjorde tilsammen et udsnit af et nyt, opstigende Rusland, som man ikke kan kalde et borgerligt Rusland. I opposition til sovjetiske historikers opfattelse bestrider W., at regeringen varetog kapitalens eller storgrundejernes interesser. Den ønskede i stedet at mægle mellem klasseinteresserne og lagde i virkeligheden grunden til en dybtgående social forandring af Rusland. Derfor afviser W. også, at Februarrevolutionen var en klassisk, borgerlig revolution; den var »ein durch elementare Notstände bewirkter Aufstand breiter Bevölkerungsschichten, mit denen die sozial adäquaten Soldatenmassen der Garnisonsregimenter sich vereinigten«.

Som følge af denne opfattelse vil W. undersøge regeringsmedlemmernes »personlige, politisk-sociale miljø« og de indtryk, der havde præget dem. Især spiller ministerpræsident, fyrst L'vov en stor rolle i undersøgelsen, og man fornemmer W.s bestræbelser på at yde L'vov oprejsning og korrigere den gængse opfattelse af ham som en inkompetent Hamlet-skikkelse, ubeslutsom og uden politiske evner. Omvendt er W. meget kritisk over for Kerenskij, der afløste L'vov som ministerpræsident i juli, ligesom han kraftigt revser regeringens første udenrigsminister Miljukov for dennes »doktrinære træk«.

Som et af de væsentligste træk i Den provisoriske regerings selvforståelse nævner W. bevidstheden om netop at være provisorisk, dvs. anerkendelsen af en kommende, grundlovgivende forsamling som den egentlige og retmæssige besidder af den suveræne magt, en stræben efter lovmæssighed og en længsel efter retsstatslige forhold. Denne holdning skal iflg. W. forklare regeringens manglende vilje til magt, og han finder disse ideelle principper langt væsentligere end det forhold, at magten var delt mellem regeringen og sovjetkomiteen. Trods denne formelle deling var der nemlig i høj grad tale om sammenfald af politiske anskuelser blandt de ledende i de to organer. Et andet karakteristisk træk hos den provisoriske regering var holdningen til magtanvendelse overhovedet. Man anerkendte måske nok, efterhånden som anarkiet skred frem i Rusland, at magtanvendelse fra regeringens side kunne være nødvendig, men man veg tilbage herfor ud fra en illusion om, at alt ville vende sig til det bedre og alle problemer blive løst, når først den konstituerende forsamling engang var blevet indkaldt. Blot udsigten til, at magtanvendelse kunne blive nødvendig, var tilstrækkeligt til, at ministerpræsidenten i juli nedlagde sit hverv.

I betragtning af den problemstilling, W. har valgt, kan det forekomme overraskende, at han ikke har fundet anledning til at komme ind på, ensige omtale Leonard Shapiro, »The Political Thought of the First Provisional Government« og Oskar Anweiler, »The Political Ideology of the Petrograd Soviet in

the Spring of 1917«, begge trykt i Richard Pipes (ed.), *Revolutionary Russia* (1969), og begge behandlende just W.s emne. Shapiro finder den egl. årsag til regeringens manglende handlekraft i dens toneangivende medlemmers næsten religiøse tro på det russiske folks iboende egenskaber, som – ved en uhæmmet udfoldelse – ville føre Rusland ind i tusindårsriget. Da folket skejede ud forbød denne filosofi regeringen at skride ind. Til gengæld kunne man have undværet mange af de biografiske detaljer, der tynger fremstillingen. Man savner en egl. konklusion på undersøgelsen, et savn der føles så meget stærkere som mange af W.s synspunkter skjuler sig i det meget omfangsrige noteapparat, men man må vel forvente, at dette er første del af en samlet undersøgelse, der vil føre begivenhederne helt frem til oktober 1917?

BENT JENSEN

JAN KUUSE: Inkomstutveckling och förmögenhetsbildning. En undersökning av vissa yrkesgrupper 1924–1959. Meddelanden från ekonomisk-historiska Institutionen vid Göteborgs Universitet, 23. Göteborg, 1970. 172 s. + tabeller. 20 sv. kr.

ULF OLSSON: Lönepolitik och lönestruktur. Göteborgs verkstadsarbetare 1920–1949. Meddelanden från ekonomisk-historiska Institutionen vid Göteborgs Universitet, 19. Göteborg, 1970. 225 s. 20 sv. kr.

Mellemkrigstidens økonomiske udvikling har i en lang årrække været et område, der kun har været sporadisk behandlet af økonomiske historikere, hvilket nok kan vække en del undren, da disse to årtier omfatter så store omvæltninger af økonomisk art, at de i høj grad trænger til dybtgående analyser for at vinde en bedre forståelse af, hvad der egentlig foregik, og samtidig vil man gennem denne belysning kunne uddrage en righoldig eksempelsamling på økonomiske sammenhænge og virkningerne af økonomisk-politiske indgreb.

På internationalt plan har der imidlertid siden midten af 1960-erne været en voksende interesse at spore for denne periode. Bl. a. har en række vægtige afhandlinger søgt at kaste nyt lys over de forvirrede internationale valutaforhold i 1920-erne, og flere engelske økonomiske historikere har behandlet den indre økonomiske udvikling i Storbritannien såvel i 1920-erne som i 1930-erne.

I Sverige har man nu påbegyndt et storstilet forskningsprogram, der med titlen »Det svenska välståndets utveckling 1925–1960« skal søge at finde frem til, hvilke kræfter der har ligget bagved den økonomiske udvikling efter 1. verdenskrig, der i det lange løb samtidig har muliggjort stigende investeringer, jævner indkomstfordeling og en stærkt forbedret levestandard. En række forskere har taget enkeltopgaver op inden for det fælles tema, og de to foreliggende afhandlinger, der begge har indbragt deres forfattere doktorgrader ved Göteborgs Universitet, er led i denne serie af studier.

Jan Kuuse har som grundlag for sin afhandling fremdraget skifter for alle lærere, murere og tekstilarbejdere i de fire største svenske byer i perioden 1924–59, i alt ca. 2500 personer. For de samme mennesker er der derefter fundet frem til skatteselvangivelserne i de forudgående år for derved for de tre erhvervsgrupper at få et materiale til belysning af henholdsvis formue- og indkomstforhold. Da man umiddelbart må se på værdien af dette kildemateriale med